

بیت
۶۰۶۳۱

۷۷۷۷۷

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد گرافیک

ویژگی ها و چالش های طراحی پوستر در تئاتر ایران

کتابخانه تخصصی گرافیک
تربیت مدرس

پروژه عملی:

طراحی پوستر برای متون شاخص جهان

۱۳۸۷ / ۱۲ / ۱۵

مجید کاشانی

استاد راهنما:

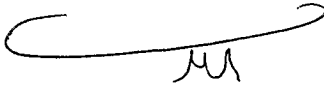

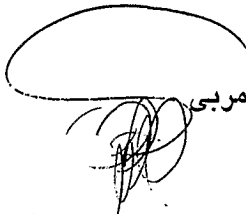

دکتر محمد خزایی

تیر ماه ۱۳۸۶

۴۶۷۸۷

تأییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای مجید کاشانی تحت عنوان: «ویژگی‌ها و چالش‌های طراحی در پوستر تئاتر ایران - پروژه عملی: طراحی پوستر برای متون شاخص تئاتر جهان» را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر محمد خزائی	دانشیار	
۲- استاد مشاور			
۳- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر مهدی حامد سقاییان	استادیار	
۴- استاد ناظر	صداقت جباری	مربی	
۵- استاد ناظر	دکتر مهدی حامد سقاییان	استادیار	

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه، اقتباس و ... از این پایان نامه برای دانشگاه تربیت مدرس محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر ماخذ بلا مانع می باشد.

پیشکش به:

فائزہ کشاورزیان

۱۳۹۹

۱۳۹۹

با تشکر از همراهی اساتید گرامی:

جناب آقای قباد شیوا

جناب آقای دکتر صداقت جبّاری

جناب آقای دکتر محمد خزایی

جناب آقای دکتر جواد پویان

جناب آقای دکتر حامد سقائیان

و یاری:

سرکار خانم اسکندری

جناب آقای سوهانی

جناب آقای فخری

چکیده:

آنچه از نظر خواهد گذشت، پژوهشی است که بر روند سیر تاریخی طراحی پوسترهای تئاتر در ایران پس از انقلاب اسلامی می پردازد. بنابراین در یک فصل مجزا تلاش شده است تا نگاهی گذرا اما کامل بر این هنر تئاتر انداخته شود.

فصل اول با واکاوی انواع نمایش پیش و پس از اسلام و معرفی گونه هایی چون «رقص ها و آیین های مذهبی»، «لال بازی»، «مسخره بازی»، «دلک بازی»، «تخت حوضی» و «سیاه بازی» آغاز می شود.

سپس چهار شکل عمده نمایشی ایران یعنی: نقالی، نمایش های عروسکی، تعزیه و نمایشهای شادی آور در دوران معاصر مورد کنکاش قرار گرفته است.

در فصل دوم، و در نگاهی اجمالی بر تاریخچه گرافیک ایران از پیدایش آن تا دوره معاصر تلاش شد تا مهمترین رویدادهای این تاریخ مورد توجه قرار گیرد.

سیر تحول گرافیک ایران از پیدایش و رواج چاپ در دوران «فتحعلی شاه قاجار» و در ادامه این تاریخ؛ پیدایش نخستین اعلان های تجاری، راه اندازی اولین چاپخانه افسست، تاسیس دانشکده هنرهای تزئینی و هنرهای زیبا، راه اندازی و شروع به کار اولین شرکت های تبلیغاتی و شکل گیری

سندیکای طراحان گرافیک شروع مورد کنکاش قرار گرفته است .

در ادامه، این مجلد حاوی اطلاعات و تعاریفی است در پیرامون پوستر و پوستر تئاتر. در این بخش دلایل شکل گیری رسانه ای تحت عنوان پوستر و چگونگی آن آورده شده است. پیوند هنر نقاشی با گرافیک در پوسترهای اولیه، تاثیر صنعت چاپ بر پوسترها، وارد شدن حروف و کلمات بعنوان عنصری مستقل به پوسترها و نمایش نمونه های تاریخی اولین پوسترهای تئاتر از جمله مطالب مهم این بخش می باشند.

نگاهی به نخستین پوسترهای تئاتر در دنیا و نمونه های آن که به سال ۱۵۷۶ میلادی در انگلستان برمی گردد بخش بعدی را تشکیل می دهد. در ادامه این فصل بررسی اجمالی مهمترین جریانهای طراحی پوستر قرن بیستم میلادی دنیا در کنار معرفی شاخص ترین و تاثیر گذارترین طراحان تاریخ پوستر سازی برای تئاتر آورده شده است .

در ادامه مطالبی در خصوص طراحی گرافیک، پوستر و پوستر تئاتر در ایران آمده است. در این بخش تاریخ پوستر ایران از ابتدا مورد کنکاش قرار گرفته و تاثیر سه جریان اصلی بعد از انقلاب یعنی: دوران انقلاب و جنگ ، دوران سازندگی و دوران اصلاحات بر روند گرافیک و خصوصا طراحی پوستر تئاتر مورد توجه قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: تئاتر - پوستر - پوستر تئاتر - نمایش - گرافیک

فهرست مطالب:

صفحه:	عنوان:
۱	مقدمه
۷	فصل اول: تاریخچه مختصر نمایش در ایران
۷	۱-۱ رقص ها و آیین های مذهبی
۱۱	۲-۱ نمایش های پس از اسلام
۱۳	۳-۱ اشکال نمایشی ایران تا دوره مدرن
۱۴	۱-۳-۱ نقالی
۱۷	۲-۳-۱ نمایش های عروسی
۲۰	۳-۳-۱ تعزیه
۲۶	۴-۳-۱ نمایش های شادی آور
۳۲	فصل دوم: تاریخچه مختصر گرافیک در ایران
۳۴	فصل سوم: پوستر و پوستر تئاتر
۴۷	۱-۳ نخستین پوستر های تئاتر در دنیا
۶۰	۲-۳ مکاتب بزرگ پوستر تئاتر در دنیا
۶۰	۱-۲-۳ مکتب پوستر لهستان
۶۵	۲-۲-۳ مکتب پوستر ژاپن
۶۸	۳-۲-۳ مکتب پوستر کوبا
۷۲	۳-۳ پوستر تئاتر تا پیش از انقلاب اسلامی
۹۰	۴-۳ پوستر تئاتر بعد از انقلاب اسلامی
۱۶۶	فصل چهارم: نتیجه گیری
۱۷۰	شرح کار پروژه عملی
۱۷۱	خلاصه نمایش های پروژه عملی
۱۸۱	فهرست منابع و ماخذ
۱۸۳	چکیده انگلیسی

فهرست تصاویر:

عنوان:	شماره:	صفحه:	عنوان:	شماره:	صفحه:
اجرا کنندگان با صورتک یز	۱	۸	پوستر جشنواره نهم تئاتر فجر	۲۴	۴۲
تصویر دیواری نوحه بر مرگ سیاوش	۲	۱۰	دو پوستر تئاتر از صادق بیرانی	۲۵ و ۲۶	۴۶
یک نقاشی قرن دهم	۳	۱۲	پوستر نمایشهای عجیب و غریب	۲۷	۴۷
نقاشی اثر سلطان محمد نقاش	۴	۱۲	نحوه تبلیغات تئاتر در قرن ۱۹	۲۸	۴۸
نقالی در دوران معاصر	۵	۱۶	نمونه ای از آگهی های قرن ۱۹	۲۹	۴۹
قره گوز-نمایش سایه	۶	۱۷	نمونه ای از بلیط تئاتر	۳۰	۵۰
چند عروسک نمایش	۷	۱۸	نمونه ای از پوستر گراور شده	۳۱	۵۰
فانوس خیال	۸	۱۹	پوستر نمایش اسب تروا	۳۲	۵۰
تعزیه در فضای باز	۹	۲۱	پوستر نمایش قرن نوزدهمی	۳۳	۵۱
تصویر تکیه دولت	۱۰	۲۲	پوستر نمایش قرن نوزدهمی	۳۴	۵۲
عکس جمعی از تعزیه خوانان	۱۱	۲۴	پوستر نمایش قرن نوزدهمی	۳۵	۵۲
چهار نمونه از صورتک های تعزه مضحک	۱۲	۲۵	پوستر یک اپرا قرن نوزده	۳۶	۵۳
غول دلک بر کاسه نیشابوری	۱۳	۲۶	پوستر نمایش قرن نوزدهمی	۳۷	۵۳
«سیاه» در یک نقاشی قرن نوزده هجری	۱۴	۲۸	پوستر نمایش اونو	۳۸	۵۴
دو سیاه در حال رقص	۱۵	۲۸	پوستر نرنگی تئاتر	۳۹	۵۵
دسته موید در تیار ت علی بگ	۱۶	۲۹	پوستر رنگی تئاتر قرن ۱۹	۴۰	۵۵
پرده دیواری نمایش رستم و سهراب	۱۷	۳۰	پوستر تئاتر پاریس	۴۱	۵۷
روزنامه وقایع اتفاقیه	۱۸	۳۴	پوستر تئاتر سویریزی	۴۲	۶۱
آگهی روزنامه اطلاعات ۱۳۰۵	۱۹	۳۵	پوستر یک تئاتر نوشته جیمز جویس	۴۳	۶۱
آگهی سینمایی	۲۰	۳۶	پوستر تئاتر فانتزی	۴۴	۶۲
پوستر مکر زنان	۲۱	۳۷	پوستر تئاتر الکترا	۴۵	۶۲
پوستر کافه شکوفه نو	۲۲	۳۸	پوستر تئاتر استراوسکی	۴۶	۶۳
طرح جلد کتاب پایان ظلمت	۲۳	۴۰	پوستر تئاتر فدرا	۴۷	۶۳

عنوان:	شماره:	صفحه:	عنوان:	شماره:	صفحه:
چهار پوستر تئاتر معاصر لهستان	۴۸	۶۴	پوستر تئاتر جشن تولد	۸۰	۹۷
پوستر تئاتر ژاپنی	۴۹	۶۵	پوستر جشنواره تئاتر عروسکی	۸۱	۹۷
پوستر تئاتر هیروموهارا	۵۰	۶۶	پوستر تئاتر اتللو	۸۲	۹۷
پوستر تئاتر بانو آنوی	۵۱	۶۷	پوستر تئاتر اولثانا	۸۳	۹۸
پوستر تئاتر کوبایی	۵۲	۶۸	پوسترهایی از اوایل دهه ۸۰	۸۴ و ۸۵	۹۹
پوستر تئاتر شطرنج	۵۳	۶۹	دو نمونه ای از پوستر تئاتر مرتضی ممیز	۸۶	۱۰۰
پوستر تئاتر بوسه های دزدیده شده	۵۴	۷۱	پوستر تئاتر عشق آباد	۸۷	۱۰۱
آگهی تئاتر هزارو یک شب	۵۵	۷۳	پوستر تئاتر سوشون	۸۸	۱۰۱
اعلان یک تئاتر	۵۶	۷۴	پوستر تئاتر ایوانف	۸۹	۱۰۳
اعلان تئاتر مرد خسیس	۵۷	۷۵	پوستر تئاتر اسپهای	۹۰	۱۰۳
چهار اعلان تئاتر دهه ۱۳۲۰	۵۸	۷۶	چند نمونه از پوستر های تئاتر معاصر	۹۱	۱۰۵
پوستر تئاتر لیلی و مجنون	۵۹	۷۷			
اعلان برای پروگرام تبریز	۶۰	۷۸			
اعلان برای تئاتر طبیب اجیاری	۶۱	۷۸			
پوستر تئاتر اثر مرتضی ممیز	۶۲	۸۰			
پوستر تئاتر اثر مرتضی ممیز	۶۳	۸۱			
دو پوستر تئاتر اثر مرتضی ممیز	۶۴	۸۲			
دو پوستر تئاتر اثر قباد شیوا	۶۵	۸۳			
دو پوستر تئاتر اثر صادق بیرانی	۶۶	۸۳			
چند نمونه از اولین پوسترهای تئاتر ایران... ۶۷ تا ۷۶	۷۶	۸۴			
پوستر چهارمین جشنواره تئاتر فجر	۷۷	۹۴			
پوستر ششمین جشنواره تئاتر فجر	۷۸	۹۵			
پوستر های جشنواره تئاتر فجر	۷۹	۹۶			

مقدمه

طراحان گرافیک در طول فعالیت حرفه ای خود ممکن است با سفارش های مختلفی که موضوعاتی متنوع را در بر می گیرد مواجه شوند. بی شک داشتن اطلاعاتی جامع از موضوع هر سفارش می تواند روند طراحی را منطقی و نتیجه را بهبود بخشد. «تئاتر» و «پوستر تئاتر» از آن نوع سفارش هایی است که هر طراح گرافیک ممکن است با آن برخورد کند. نگاهی به تاریخ گرافیک هم موید این موضوع است که طراحان گرافیک، به طراحی پوستر تئاتر علاقه زیادی نشان داده اند. از همین رو این سوال پیش می آید که چگونه باید با این موضوع مواجه شد؟ بهترین راه برای رسیدن به بهترین نتیجه برای طراحی یک پوستر تئاتر کدام است؟ طراح نیازمند چه اطلاعاتی است تا بتواند بر چالش های طراحی پوستر تئاتر فائق آید؟

هدف این رساله را می توان در دو بخش عمده خلاصه کرد: اول آنکه با دادن اطلاعاتی تاریخی و اختصاصی در مورد تئاتر و همچنین پوستر تئاتر (بعنوان یک پیش زمینه مهم برای طراحی پوستر تئاتر)؛ مرجعی برای طراحان باشد تا با مطالعه اطلاعاتی جامع پیرامون هنر تئاتر، آگاهانه و با پیش زمی نهایی علمی دست به طراحی بزنند. هدف دوم این رساله، ارائه اطلاعاتی در مورد گرافیک، پوستر و پوستر تئاتر به کارگردانان و سفارش دهندگان پوسترهای تئاتر است تا با آگاهی از چالش ها و روند طراحی یک پوستر بتوانند به طراحان کمک کنند تا در کنار یکدیگر به مطلوب ترین نتیجه برسند.

در طول تاریخ هنر همواره بین رشته‌های مختلف هنری تعاملی وجود داشته که باعث ارتقاء و پیشرفت در شاخه‌های گوناگون هنری شده است و همچنین می‌توان به ارتباط تنگاتنگی که همواره بین ادبیات و تئاتر در طول سالیان دراز وجود داشته و در جهت تعالی و ارتقاء این هنر کارساز بوده است، اشاره کرد.

هنرمندان موضوعاتی را می‌آفرینند که تا حد زیادی می‌تواند عقاید، تصورات و احساسات آنها را منتقل کند و یک اثر هنری قبل از هر چیز، حاکی از جهان‌بینی هنرمند و زمینه‌ی اجتماعی و فرهنگی اوست. واقعیت این است که هنر هنرمند، محصول زندگی اجتماعی اوست و نیز نقش مبتکرانه او در جامعه به خوبی پذیرفتنی است. هنرمندان قابلیت مواد را کشف می‌کنند و آزادی بیان خود را می‌پروراندند و به این طریق برای تغییر و اصلاح تعابیر و برداشت‌ها، شکل‌های بیانی جدید ابداع می‌کنند و بر ساختار اجتماعی با الگوهای فرهنگی خاص، تأثیر فراوان می‌گذارند.

البته می‌توان گفت که تئاتر و گرافیک هر دو از جایگاه والایی از هنر در اجتماع برخوردارند و غالباً در ارتباط مستقیم با عامه‌ی مردم هستند و اساساً برای آنها خلق می‌شوند. هرچند تئاتر از ابتدا به عنوان یک فعالیت اجتماعی مؤثر تلقی می‌شده است. در واقع با دیگر هنرها کارکرد مشترکی دارد و می‌کوشد تا پیام‌های مشابهی به مخاطب خود برساند. تئاتر نیز چون سایر هنرها زبان خود را دارد. این زبان متشکل از عناصر گوناگونی است که به شیوه‌های متنوع مطابق با قوانینی خاص برای القای پیام یک نمایش ترکیب شده‌اند. با اندک دقت در رابطه میان هنر تئاتر و سایر هنرها به خوبی درمی‌یابیم که تئاتر نه تنها نیاز به تبلیغ و تعریف در بین اقشار جامعه دارد، بلکه خود از قوی‌ترین و بهترین رسانه‌ها که همان طراحی پوستر و گرافیک است، می‌تواند بهره‌گیرد و در جهت اطلاع‌رسانی به جامعه، خدمات ارزنده‌ای به مردم ارائه دهد.

امروزه پوستر به عنوان یک عامل مهم در اطلاع‌رسانی به مخاطبان، با توجه به پیام و محتوای نمایش

و رعایت اصول زیبایی‌شناسی بصری، مورد استفاده قرار گرفته است و به عنوان یکی از عناصر جلب توجه مردم به سمت سالن‌های نمایش به حساب می‌آید.

هنر تئاتر، قدمت بسیار زیادی دارد، در حالی که گرافیک به معنی امروزی آن پس از انقلاب صنعتی به تدریج شکل گرفته است. بنابراین پوستر تئاتر به صورت امروزی آن، از پیشینه تاریخی طولانی برخوردار نیست. در طراحی گرافیک، پوستر یکی از قدیمی‌ترین شاخه‌ها است و بسیاری از طراحان در این زمینه مشغول به کار شدند و آثار درخشانی در قرن نوزدهم میلادی از خود به جای گذاشتند. پیشگامان این هنر در کوشش‌های خود برای تلفیق مقاصد هنری و تبلیغی، به ضرورت طراحی ساده و قوی که بتواند پیام ویژه‌ای را سریع و با صراحت به مخاطب انتقال دهد، پی بردند.

هنرمندان طراح پوستر در این دوران خلاقیت آزادی در خلق زیبایی را همراه با ایجاد تکنیک‌هایی در به وجود آوردن آثار گرافیکی درهم آمیختند و به این ترتیب در سده‌ی بیستم، کم‌کم حرفه‌ای به نام طراحی گرافیک شکل گرفت.

پس از جنگ جهانی دوم، هنر پوستر در مراکز تحول اولیه‌اش که همانا کشورهای اروپایی مانند فرانسه، انگلستان و... بود، محدود نماند و دیگر کشورها در این زمینه شروع به فعالیت کردند، که این جنبش در کشورهای نظیر لهستان که از نیمه قرن بیستم پیشرو در هنر پوسترسازی بود، منجر به شکل گرفتن مکتب‌هایی در پوسترسازی شد مانند مکتب پوستر لهستان و پوستر کوبا و نیز کشور ژاپن که خود دارای سبک ویژه‌ای در طراحی پوستر می‌باشد و بالطبع این مکتب‌ها بر طراحی پوسترهای تئاتر تأثیر به‌سزایی داشته‌اند و عمدتاً طراحان برجسته لهستانی در موضوعات تئاتر و سینما آثاری ارزنده آفریده‌اند.

در ایران نیز تحولاتی فرهنگی و اجتماعی طی سال‌های متمادی به ویژه در دوره‌ی قاجاریه شکل گرفت که به سهم خود در بیداری جامعه‌ی ایرانی تأثیر فراوان گذاشت، از جمله روی آوردن به دانش و فنون جدید

که پی‌آمد آن، روانه کردن دانش‌آموختگان به کشورهای اروپایی به منظور فراگیری علوم جدید آن دوران بود. متعاقب این جریان‌ها، رواج صنعت چاپ به عنوان اصلی‌ترین وسیله‌ی اطلاع‌رسانی که می‌توانست در انتقال سریع و گسترده افکار مؤثر باشد و ترجمه و نشر کتب و آثار فرهنگی، آشنایی همگانی با پیشرفت‌های جهان غرب را بیش از پیش ممکن می‌ساخت.

«نمایش نیز در ایران تا قرن سیزدهم هجری که قرن نخستین آشنایی‌ها در زمینه‌ی نمایش به شیوه‌ی غربی به شمار می‌رفت، همگام با تحولات جدید سیر تکامل خود را طی می‌کرد» (بیضایی - ۱۳۸۳ - ص ۱۱).

از طرفی «آغاز هنر گرافیک در ایران، مقارن با رواج صنعت چاپ بود و هنرمندی مانند ابوالحسن غفاری (صنیع‌الملک) قدیمی‌ترین طراح گرافیکی که تنها نامی از او در تاریخ مانده است، با اختراع گراوورسازی و توسعه‌ی مطبوعات، که زمینه‌ی آن از نظر سیاسی و فنی مهیا شده بود، هنر گرافیک گسترش روزافزونی یافت» (افشارمهاجر - ۱۳۷۹ - ص ۳۵).

اجرای تئاتر به شیوه‌ی اروپائیان، همان طور که نمایش را دچار تغییر و تحول کرده بود، از جهت اطلاع‌رسانی هم در بین عامه‌ی مردم نیاز به تبلیغ همگانی داشت تا از زمان و مکان آنها باخبر شوند و به این دلیل، گونه‌ای از آگهی تئاتر پدید آمد.

با این وجود، روش تبلیغ برای معرفی تئاترها و نمایش‌هایی سنتی به شکل امروزی آن در آن زمان مرسوم نبوده است. آگهی‌های تئاتر به صورت ابتدایی و ساده و با توجه به امکانات موجود آن سال‌ها طراحی می‌شد و جهت استفاده‌ی عموم، آنها را به در و دیوار تماشاخانه‌ها الصاق می‌کردند و یا نمونه‌های کوچک آنها را در اختیار مردم قرار می‌دادند.

اکنون با پیشرفت تکنولوژی، پوستره‌های تئاتر نیز تکامل یافتند و در تیراژ وسیع به چاپ می‌رسند. با توجه به تغییر و تحولات به وجود آمده در کشور در دوران معاصر و به ویژه سال‌های پس از انقلاب اسلامی،

امور فرهنگی و هنری هم دچار دگرگونی در ساختار خود شده‌اند .

این تحولات همان گونه که بر ابعاد گوناگون جامعه اثر گذاشته است، بر ذهن هنرمند و خلاقیت او نیز مؤثر بوده‌اند؛ زیرا هنرمندان موضوعاتی را می‌آفرینند که تا حد زیادی انگیزه‌ی بیرونی دارد و می‌توانند با تأثیرپذیری از محیط اجتماع، احساسات خود را در مورد یک موضوع خاص بیان و منتقل نمایند. بنابراین باید این نکته را آنچنان پذیرفت که هنر هنرمند محصول زندگی اجتماعی اوست و بر ساختار اجتماعی، تأثیر فراوان می‌گذارد.

همان طور که انقلاب و وقوع جنگ پس از آن بر فضای هنری آن سال‌ها، تأثیر خود را وارد کرد، چنانچه در تئاتر دوره‌ی جنگ و دفاع مقدس طرح مسایل و مشکلات ناشی از آن و موضوعات دفاع و حماسه مورد توجه قرار گرفت و به تبع آن، طراحان گرافیک تحت تأثیر این قضیه در آثار خود این پدیده را ترسیم نمودند.

ورود تکنولوژی‌های جدید مانند رایانه و تکنیک‌های مربوط به آن در سال‌های پس از جنگ و تأثیر آن در طراحی پوسترها در این سال‌ها به وضوح دیده می‌شود. البته پیشبرد این مبحث بی شک، گاه نیازمند بررسی موارد فوق در طول تاریخ جهانی جریانها داشته است که این توضیحات به تناوب در لابلای مطالب آورده شده است.

این رساله سعی بر بررسی روند سیر پیدایش، تغییر، تحول و تکوین هنر تئاتر، هنر گرافیک، پوستر و به خصوص پوستر تئاتر در ایران دارد.

۱- تاریخچه مختصر نمایش در ایران:

۱-۱ رقص ها و آیین های مذهبی:

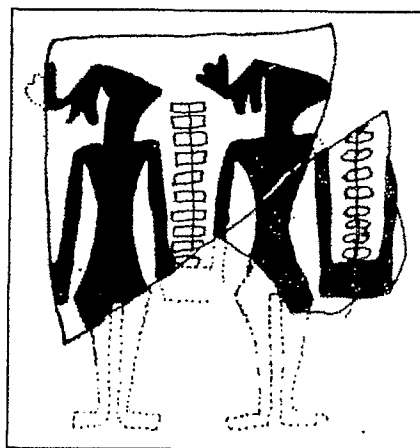
نمایش در آغاز از تحول رسوم و نیایشهای مذهبی بیرون آمد. آیین های پرستش به جز حضور موسیقی، توام با حرکات و رقص هایی بودند که به تدریج با ورود عناصری چون آرایش چهره نیایشگران و پوشیدن لباسهای خاص نیایش، حضور نور و ابزار آلات مختلف مورد نیاز برای اجرای نیایش، بیشتر به سوی انواعی از «نمایش» گرایش پیدا کردند (بیضایی - ۱۳۸۳ - ص ۱۳)

البته از نقطه نظری می توان گفت که دینهای یک خدایی مانند زرتشتی، اسلام، مسیحیت و... بسیار کمتر از دینهای چند خدایی - آنچنانکه در هند و یونان بود- روحیه نمایش پذیری را داشته اند. چرا که در دینهای یگانه پرست، حالت مطلق خداوند و صورت ناپذیری وی اولین تصور های تجسم بخشیدن به ماورا را نفی می کند.

اما بر عکس این حالت را می توان در دین های چند خدایی مشاهده کرد. در این ادیان حالت انسانی تر خدایان ، روابط و تقابل های شبه انسانی تر آنان با یکدیگر و حتا گاه هبوط آنان به میان مومنین، راهی گشوده و خیال انگیز است.

رقص های نمایشی که شامل رقص های جنگاوران و رقص های پرستش می شدند دارای وجوه منحصر بفردی بودند که قابلیت حضور و ظهور در قالبهای نمایشی را دارا بودند.

رقص زنان در کنار معبد آناهیتا و در کناره دریاچه هامون، رقص های آیین مهر با صورتک شاهین، شیر، عقاب و کرکس نمونه هایی از این آیین های دیر پا بوده اند. در همین ارتباط نقش هایی که از رقص های دسته جمعی گرد آتش و نظایر آن بر تکه های سفال بدست آمده ، وجود چنین اجتماعاتی در ایران را اثبات و تایید می کند. (همان- ص ۲۸)

تصویر ۱: اجرا کنندگان با صورتک بز

در تصویر فوق که مربوط به حوالی نیمه اول هزاره دوم پیش از میلاد است، تصویر دو تن از اجرا کنندگان یک رقص دسته جمعی است که با صورتک بز دیده میشوند. آنها بین خود شاخه هایی از یک درخت با برگهای کاملاً متقارن دارند. این نقش ظاهراً نشان دهنده یک اندیشه خاص مذهبی در آن دوران هاست که توسط تصاویر مشابه